

УДК 615.1:378.09:378.1

О.Ф. Пімінов, В.А. Якущенко, Д.Л. Великий, О.В. Лукієнко

*Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації
Національного фармацевтичного університету*

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ретроспективний огляд основних етапів становлення Інституту удосконалення спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (ІПКСФ НФаУ) – від факультету удосконалення провізорів Харківського державного фармацевтичного інституту (ХДФІ) до провідного навчального закладу в системі післядипломної освіти фахівців фармації в Україні.

Ключові слова: спеціаліст фармації, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, історія, ІПКСФ НФаУ.

«Історію цивілізації можна виразити в шести словах: чим більше знаєш, тим більше можеш».

Цицерон

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В структурі Національного фармацевтичного університету, вже майже тридцять років, існує підрозділ, який займається післядипломною підготовкою спеціалістів фармації. Як відомо, безперервний професійний розвиток для працівників фармацевтичної галузі – це період їх навчання, що починається після завершення базової фармацевтичної освіти і триває впродовж усього професійного життя кожного фахівця фармації. Згідно закону України «Про освіту» головна мета післядипломної освіти – поглиблення раніше здобутих у закладі вищої освіти професійних знань та вмінь за спеціальністю, збагачення досвіду практичної роботи за фахом та набуття нових, сучасних знань і навичок тощо. Таким чином, післядипломна освіта здійснюється протягом усієї трудової діяльності фахівців фармації та є вкрай важливою ланкою підтримання високого професійного рівня фармацевтичних працівників і, відповідно, забезпечення якісного медико-фармацевтичного обслуговування населення.

Цю статтю ми присвячуємо історичним аспектам створення і розвитку Інституту підвищення

кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету. Виникає справедливе питання: навіщо ми торкнулися цієї теми, навіщо фахівцю практичної фармації або представнику фармацевтичної науки знати історичні етапи становлення ІПКСФ НФаУ? На наш погляд, для цього існує ціла низка причин.

По-перше, для того, щоб вважатися освіченою людиною взагалі, оскільки не може фахівець бути висококваліфікованим, грамотним співробітником, якщо він не має широкого кругозору і у нього відсутня елементарна, базова уява про основні етапи створення своєї галузі і освіти.

По-друге, як казав великий німецький філософ Гегель, «Без історії предмета немає теорії і суті предмета», тобто будь яка сфера діяльності це цілісна, діалектично розвинута система накопичування емпіричних даних, практичного досвіду та наукових знань, з якої не можливо викреслити деякі етапи становлення дисципліни або галузі та вважати, що знаєш питання. Так і сучасна система підвищення кваліфікації фахівців фармації і, зокрема, ІПКСФ НФаУ не виникли з космічного ефіру, а створювалися роками плідної праці багатьох поколінь вчених і працівників практичної ланки. Розуміти принципи, структуру і завдання сучасної системи удосконалення спеціалістів фармації повинен

кожен співробітник фармацевтичній галузі, а це неможливо, якщо не знати основні історичні етапи її становлення.

По-третє, знання історії допомагає уникнути помилок попередників. Відомо, що навчання на помилках або, як ще кажуть, шляхом проб і помилок – це дуже дорого і неефективно. Подальший розвиток системи підвищення кваліфікації, шляхи стратегічного розвитку всієї системи удосконалення фахівців напряму фармації пов'язані з історичними коріннями фармацевтичної освіти. Створення майбутнього завжди починається із вивчення попереднього досвіду. Фахівці, які формулюють сучасну теорію і практику галузі та не знають її історії, приречені пройти тисячі років її розвитку з самого початку, але ж Бог відвів їм обмежений вік земного життя. Відповідно знання історії питання значно скорочує шлях до вирішення будь-якої проблеми сьогодні й ефективної побудови майбутнього [2, 6].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Після вивчення останніх наукових і науково-популярних літературних джерел присвячених історії фармації, ми виявили значну нестачу інформації щодо історії відкриття та етапам розвитку ІПКСФ НФаУ [1, 2, 3, 4, 7]. Докладна інформація з цього питання публікувалася майже десять років тому [7]. Після цього відбулося багато змін і час потребує нового погляду на минуле ІПКСФ НФаУ.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

У раніше виданих літературних джерелах історія ІПКСФ була представлена у вигляді оповідання, не було виділено окремих етапів формування, становлення і розвитку Інституту; не проведено ретроспективного аналізу якісних змін структури удосконалення спеціалістів фармації в університеті в залежності від соціально-економічних змін в суспільстві; вкрай стисло представлено події останніх років.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ураховуючи вищенаведене, ми поставили для себе за мету висвітлити основні етапи становлення провідного закладу в системі удосконалення фахівців фармації – Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету; встановити зв'язок між соціально-економічними змінами у суспільстві та якісними змінами в структурі ІПКСФ НФаУ; виділити основні події, успіхи та надбання за останні роки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У восьмидесяті роки минулого століття в світі відбувався науково-промисловий бум, багато нових наукових досягнень надійшло до практичної сфери діяльності людства, тому виникла потреба у висококваліфікованих кадрах, які адаптовані для роботи в нових умовах. Відповідна ситуація склалася і у фармацевтичній галузі; в цей період в Україні виникла гостра необхідність післядипломної підготовки фахівців фармації. Тому з метою постійного ознайомлення робітників фармацевтичної галузі з новітніми досягненнями науково-технічного прогресу, надання їм нових теоретичних знань та практичних навичок колеґія МОЗ України у 1983 році прийняла рішення відкрити при Харківському фармацевтичному інституті (ХДФІ) факультет удосконалення провізорів (наказ МОЗ України № 758 від 23.12.83 р.). На користь відкриття факультету саме у Харкові була наявність у місті потужного наукового і промислового потенціалу, розвинута аптечна мережа, а головне – відома на всю країну школа науково-педагогічних кадрів [2, 5].

Розпочався перший етап становлення підрозділу удосконалення фахівців фармації в НФаУ. Створений факультет очолив професор І.М. Перцев (декан факультету 1984-1992 р.), який разом з колективом однодумців, при постійній підтримці ректорату ХДФІ, утворили новий підрозділ, до складу якого увійшли такі кафедри як: організація та економіка фармації (зав. каф. проф. В.М. Толочко); технологія ліків з курсом фармакології (зав. каф. проф. І.М. Перцев); фармацевтичної хімії з курсом фармакогнозії (зав. каф. спочатку – проф. В.В. Болотов, потім – доц. В.В. Друговина, пізніше – проф. В.Ф. Конев). Це був важкий етап перших кроків колективу факультету удосконалення провізорів. За стислий час було складено навчальні плани, здійснено матеріально-технічне оснащення кафедр та навчального процесу, а головне забезпечено учбовий процес повним пакетом навчально-методичної літератури. Факультет проіснував з 1984 по 1992 рік. За цей період підвищення кваліфікації шляхом загального та тематичного удосконалення і післядипломної спеціалізації, пройшло понад 7000 фахівців [5].

Але час не стоїть на місці. Відбулися глобальні соціальні зміни в суспільстві: була створена незалежна держава – Україна і, відповідно, змінилися соціально-економічні умови і принципи господарювання в країні, до яких більшість працівників практичної фармації були не готові і вимагали перепідготовки у стислі строки. В той же час відбулися зміни адміністративно-плано-

вої системи освіти і підвищення кваліфікації. В нових соціально-економічних умовах освіта стала послугою, яку необхідно просувати на ринку освітніх послуг. Крім того, з 1992 року з метою покращення рівня підготовки провізорів у фармацевтичну освіту введено інternатуру, а сам ХДФІ, завдяки зусиллям колективу вузу і особисто, ректора проф. В.П. Черних перетворився у провідний навчальний заклад фармацевтичної галузі – Українську фармацевтичну академію (УкрФА).

У зв'язку з вищевикладеним, факультет вимагав якісних змін, тому на підставі постанови Кабінету Міністрів України і наказу МОЗ України «Про створення Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації» (грудень 1992 р.) в січні 1993 році було організовано ІПКСФ на базі ліквідованих факультетів удосконалення провізорів Української фармацевтичної академії і фармацевтичного факультету Харківського інституту удосконалення лікарів. Очолив інститут проф. В.М. Толочко (1993–2002 р.). Розпочався другий період (1992–2002 р.) становлення структури підвищення кваліфікації спеціалістів фармації в НФаУ. Це був час організації саме ІПКСФ, який вимагав створення дієздатного, високопрофесійного колективу; організації нової структури Інституту; налагодження нових економічних принципів проведення циклів; навчально-методичного забезпечення учбового процесу, який адаптован до нових умов господарювання у фармацевтичній галузі; певного матеріального оснащення Інституту тощо.

Усі поставлені завдання, при безпосередній допомозі ректорату і всього колективу НФаУ, були успішно вирішені. В Інституті організовано чітку адміністративну структуру (рис. 1), поліпшено матеріальну базу (тільки загальна площа стала понад 1600 м²), істотно покращилось технічне оснащення навчального процесу, значно збільшилась кількість слухачів та інтернів, що викликало навіть необхідність, для здійснення навчального процесу і контролю знань, створити окремий відділ автоматичних систем управління (АСУ). В ІПКСФ сформувався професорсько-викладацький колектив ентузіастів серед яких було 8 професорів, 20 доцентів і кандидатів наук. За невеликий час співробітниками Інституту було видано пакет навчально-методичної і наукової літератури, в тому числі 21 монографію, 6 підручників, 51 посібник, практикуми, довідники, 107 методичних рекомендацій, 31 інформаційний лист, 29 інструкцій, 479 статей, 37 патентів і авторських свідоцтв, понад 500 тез. В навчальному процесі з'явилися такі важливі напрями діяльності, як інтер-

натура для випускників фармацевтичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, підвищення кваліфікації, спеціалізація для викладачів медичних та фармацевтичних вищих навчальних закладів, дослідницька та психолого-педагогічна підготовка магістрів та ін. Для забезпечення навчального процесу викладачами створено повне навчально-методичне забезпечення, зокрема розроблено 28 навчальних програм [5].

Рис. 1. Структура ІПКСФ у 2002 році

Таким чином, другий етап розвитку структури удосконалення спеціалістів фармації в університеті закінчився формуванням Інституту з потужним науково-педагогічним колективом, повною навчально-методичною і матеріальною базою навчального процесу, який відповідав потребам нових соціально-економічних умов нашої молоді країни.

Перші десять років в Україні також були часом переходу від соціалістичної до капіталістичної системи господарства, але до 2002 року фактично вже була створена нова законодавча, економічна та адміністративна державна система і країна почала свій інтенсивний розвиток. Не залишився осторонь і наш навчальний заклад. УкрФА перейшла на якісно новий рівень і перетворилась у початковий заклад національного рівня – НФаУ, відповідно значно поширились цілі, завдання й обсяги роботи всього вузу. ІПКСФ, який в цей час очолював проф. О.Ф. Пімінов, як підрозділ університету також перейшов на третій, принципово новий етап становлення. Інститут перетворився на справжній науково-методичний центр в системі післядипломної освіти спеціалістів фармації, майже всі кафедри були визнані як опорні в межах своїх навчальних дисциплін. Крім того, Інститут став найпопулярнішим серед працівників практичної фармації, зацікавленість в наших циклах виявили співробітники охорони здоров'я медичного фаху,

відповідно, були створені програми для лікарів, медсестер, клінічних фармакологів, співробітників фармацевтичних інспекцій тощо. Велика частина всіх випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів проходить навчання в інтернатурі ІПКСФ НФаУ. Навчальний процес постійно поповнюється новими початково-методичними розробками, викладання повністю забезпечено сучасними технічними засобами. Величезний обсяг робіт викликав необхідність відкриття нових кафедр і зміни структури Інституту (рис. 2), значно збільшився професорсько-викладацький склад і сьогодні це 59 чоловік, серед яких 7 докторів наук, 45 кандидатів наук. Період триває і сьогодні. Ректорат НФаУ під керівництвом ректора, чл. кор. НАН України, професора В.П. Черниха і дирекція ІПКСФ постійно шукають нові методи і способи роботи, щоб максимально наблизити навчання до потреб спеціалістів практичної ланки і підвищити його якість. З цією метою в нашому навчальному закладі активно запроваджується дистанційна форма навчання; заняття проводяться з використанням досягнень сучасних інформаційних технологій – викладання лекцій тільки у мультимедійних слайдах, практичні, семінарські й залікові заняття проходять з використання комп'ютерної техніки на базі відділу АСУ, активно використовуються інтерактивні дошки тощо. Колектив Інституту багато вже зробив і робить все можливе для подальшого удосконалення своєї праці, і ми сподіваємось, що цей період розвитку стане наступним яким етапом в історії ІПКСФ НФаУ.

Рис. 2. Структура ІПКСФ у 2012 році

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Підсумовуючи все вищенаведене, треба відмітити, що за свою майже тридцятирічну історію ІПКСФ НФаУ пройшов три періоди – організації структури удосконалення провізорів при ХДФІ, створення Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації, який адаптован до нових адміністративно-законодавчих умов господарювання в новій незалежній Україні, та етапу інтенсивного розвитку ІПКСФ. Сьогодні наш Інститут сумісно з НФаУ стоїть на порозі якісно нового етапу освіти – дистанційної форми навчання, що потребує абсолютно іншого навчально-методичного і матеріального забезпечення, нових принципів організації та проведення занять, вищого рівня кваліфікації викладачів тощо. Але ми впевнено дивимось у майбутнє і сподіваємось, що й ця віха буде успішно втілена у життя працюючим колективом ІПКСФ НФаУ.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів НФаУ/ [за заг. ред. В.П. Черних]. – Х.: Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2007. – 21 с.
2. Історія фармації України / Р.В. Богатирьова, Ю.П. Спіженко, В.П. Черних [та ін.]. // Х. : Прапор, Вид-во УкрФА, 1999. – 799 с.
3. Історія Національного фармацевтичного університету: люди, події, факти / [за заг. ред. В.П. Черних]. – Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2005. – 624 с.
4. Історія медицини та фармації / З.М. Мушко, О.І. Шевченко, О.В. Шевченко [та ін.]. – Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2009. – 208 с.
5. Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації: кризь призму часу. 1983 – 2003 / В.П. Черних, В.М. Толочко, О.Ф. Пімінов [та ін.]; [за ред. В.П. Черниха]. – Х.: Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2004. – 272 с.
6. Семенченко В.Ф. Історія фармації [уч. пос.], [2-е вид.] / В.Ф. Семенченко. – М. : Альфа-М, 2011. – 592 с.
7. Фармацевтична енциклопедія / [голова ради та автор передмови В.П. Черних] – [2-ге вид., переробл. і доповн.] – К. : «МОРИОН», 2010. – 1632 с.

УДК 615.1:378.09:378.1

А.Ф. Пиминов, В.А. Якущенко, Д.Л. Великий, О.В. Лукиенко

**ИСТОРИЧЕСКИЕ ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ ИНСТИТУТА
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ФАРМАЦИИ
НАЦИОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА**

Ретроспективный обзор основных этапов становления Института усовершенствования специалистов фармации Национального фармацевтического университета – от факультета усовершенствования провизоров Харьковского государственного фармацевтического института до ведущего учебного заведения в системе последиplomного образования специалистов фармации в Украине.

Ключевые слова: специалист фармации, последиplomное образование, повышение квалификации, история, ИПКСФ НФаУ.

УДК 615.1:378.09:378.1

A.F. Piminov, V.A. Yakuschenko, D.L. Velikiy, O.V. Lukienko

**HISTORICAL STAGES OF FORMATION OF THE INSTITUTE OF PHARMACY PROFESSIONALS
QUALIFICATION IMPROVEMENT OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF PHARMACY**

Retrospective review of the basic stages of formation of the Institute of Pharmacy Professionals Qualification Improvement of the National University of Pharmacy from the department of improvement of pharmacist of the State Institute of Pharmacy of Kharkov to the leading educational institution in the system of postgraduate education of pharmacist in Ukraine.

Key words: pharmacist, postgraduate education, qualification improvement, history, IPHPQI NUPh.

Адреса для листування:

м. Харків, Площа Повстання, 17.

Кафедра загальної фармації та
безпеки ліків ИПКСФ НФаУ.

Тел.: (057) 732-27-98

E-mail: farmtex-ipksf@ukrfa.kharkov.ua

Надійшла до редакції:

27.09.2012